

II. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ, НЕ ПОВ'ЯЗАНИХ З ПОЗБАВЛЕННЯМ ВОЛІ

УДК 342.2.01:343.91(477)

DOI 10.32755/sjcriminal.2021.02.063

Мицька О. І.,

кандидат юридичних наук, начальник кафедри
правової та спеціальної підготовки
Територіально відокремленого відділення «Кам'янська філія
Академії Державної пенітенціарної служби»,
м. Кам'янське, Україна
ORCID: 0000-0003-4621-8809

СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ НАУКОВОЇ РОЗРОБЛЕНОСТІ ПРОБЛЕМ ШТРАФУ ЯК ВИДУ ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ

Статтю присвячено аналізу стану дослідження наукової розробленості проблем штрафу як виду покарання неповнолітніх. Авторка звертає увагу на те, що рівень наукового дослідження штрафу є недостатнім. У більшості наукових праць учених акцент робиться на системі покарань, а аналіз окремих видів залишається поза увагою. На сьогодні відкритими залишилися такі питання: встановлення максимально адекватного розміру штрафу, який може бути застосований до неповнолітнього правопорушника; акцентуація уваги на доцільності застосування альтернативних штрафу видів покарань для підлітків, які вчинили суспільно небезпечні діяння; формулювання об'єктивної дефініції штрафу як виду покарання для неповнолітнього; доцільність застосування до підлітків майнових видів покарань; відповідність вітчизняної системи ювенальних майнових покарань міжнародним правовим стандартам тощо.

Ключові слова: власний дохід, неповнолітній, покарання, штраф, кримінальне законодавство, кримінальна відповідальність, кримінальне правопорушення, майнове покарання, грошове стягнення, відшкодування збитків.

Постановка проблеми. З моменту набуття незалежності наша країна стрімко розвивається та прагне досягти нових звершень. Варто зазначити, що низка дестабілізаційних факторів негативно вплинула на цей процес і дещо загальмувала реалізацію запланованих заходів, однак держава міцно «стоїть на ногах» та продовжує ставити нові цілі. Однією з таких цілей є на-

буття членства в Європейському Союзі, що потребує приведення усіх галузей, у тому числі юридичної, у відповідність до вимог, передбачених міжнародною правовою спільнотою. Саме тому нині для України цінними є будь-які дослідження в галузі права, особливо – кримінального. Ми потребуємо створення і вдосконалення кримінально-правових інститутів, здатних вирішити сучасні проблеми, однією з яких є перегляд особливостей кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх правопорушників.

Актуальним питанням сучасної України як демократичної, соціально-правової держави є злочинність неповнолітніх, що є тягарем і для сімей, і для компетентних органів, які контролюють ці питання, і для осіб, потерпілих від такого роду злочинності, і для суспільства в цілому. Кримінальне законодавство, представлене Кримінальним кодексом 2001 року, має спеціальний розділ, що не відображає реалій сьогодення, тому не здатен повною мірою запобігати зростанню рівня підліткової злочинності через низку проблем. Одна з таких проблем – застосування окремих видів покарань, серед яких є штраф. У теорії кримінального права питання ювенального штрафу потребує ґрунтовного вивчення. Вважаємо за доцільне провести аналіз дисертаційних робіт та монографій з відповідної ювенальної кримінально-правової тематики. Слід зазначити, що досліджувану проблему науковці розглядали ремарково. Комплексний аналіз покарань, які мають майновий характер, узагалі відсутній.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До наукових досліджень, де розглядали штраф як вид покарання щодо неповнолітніх, належать праці В. Бурдіна, Т. Гончар, С. Денисова, Т. Денисової, Н. Ковтун, В. Козирєвої, А. Коновалової, Є. Назимка, О. Рябчинської, О. Пироженка, В. Попраса, О. Северин, О. Яцуна та ін.

Формулювання мети. Метою статті є аналіз змісту наукових праць учених, присвячених особливостям кримінальної відповідальності й покарання неповнолітніх осіб узагалі та майнових покарань підлітків зокрема.

Виклад основного матеріалу. Наукову цінність для нашого дослідження має докторська дисертація Т. А. Денисової «Крими-

нальне покарання та реалізація його функцій» (2010 р.), присвячена формулюванню сучасних концепцій кримінального покарання на основі вивчення відповідних його функцій, що є складовою соціально-відновлювальної доктрини. Учена дійшла обґрунтованих висновків і надала певні пропозиції, зокрема: теперішні функції покарання неадекватно закріплені в чинному кримінальному та кримінально-виконавчому законодавстві й на сучасному етапі розвитку суспільства потрібно надати пріоритет соціально відновлювальній та запобіжним функціям покарання. Сучасний розвиток кримінального законодавства має бути спрямований на забезпечення гуманного ставлення до особи, яка вчинила злочин [3, с. 8–10, 21]. Це доволі поширений підхід сучасних учених, які вважають необхідним якомога більше гуманізувати кримінальне законодавство, вважаючи його надмірно репресивним і таким, що шкодить правопорушнику більше, ніж приносить користі. Ми не погоджуємося з такою думкою, оскільки кримінальне законодавство має бути гуманним лише з погляду недопущення знущання та жорстокості щодо правопорушника.

Дисертаційне дослідження С. Ф. Денисова на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук на тему «Злочинність кримінально активної частини молоді та її запобігання в Україні» (2011 р.) присвячене побудові моделі ієрархічної супідрядності засадничих чинників злочинності кримінально активної частини молоді та концептуальних і практичних засад кримінологічного запобігання дії цих чинників. У зазначеній дисертації обґрунтовано вікові межі молодіжної злочинності, а саме: молодь як вікову групу у віці 14–35 років, оскільки саме ця група має свої особливості розвитку й соціально-психологічні риси; зазначено, що найбільш небезпечною кримінально активною частиною молоді необхідно вважати осіб віком від 18 до 29 років, на відміну від осіб неповнолітніх (від 14 до 18 років), які внаслідок свого фізичного та психічного розвитку не набули стійких кримінально активних якостей. Учений зазначає, що ефективність покарання значною мірою залежить від справедливості та наукової обґрунтованості кримінально-правових санкцій, системи заходів з відбування покарання [4, с. 5, 20]. Ми погоджуємося з таким підходом, оскільки є прихильниками ду-

мки про те, що неповнолітній, на відміну від дорослого правопорушника, має більші шанси на виправлення через те, що коло його інтересів і вподобань, моральні принципи та погляди на життя сформовані неостаточно, що дозволяє позитивно впливати на психіку через виховні заходи.

Теоретичним засадам системи кримінальних покарань присвячена докторська дисертація О. П. Рябчинської «Теоретико-правові засади функціонування системи покарань в Україні» (2013 р.). У роботі наведено визначення системи покарань як упорядкованої за ступенем суворості сукупності взаємодіючих та взаємозумовлених видів покарань та їхніх підсистем, передбачених у Кримінальному кодексі України, що забезпечують диференціацію покарання на правотворчому рівні та індивідуалізацію на правозастосовному рівні з метою створення належних і достатніх правових умов для досягнення мети кримінального покарання відповідно до принципів кримінального права та кримінально-правової політики [13, с. 4-10]. У цьому контексті необхідно зазначити, що штраф є мінімально репресивним заходом покарання як щодо дорослих, так і щодо неповнолітніх правопорушників. Це дозволяє диференціювати кримінально-правовий вплив залежно від тяжкості вчиненого діяння.

Комплексному науковому вивченню інституту покарання неповнолітніх присвячена докторська дисертація Є. С. Назимка «Теоретико-прикладні засади становлення та розвитку інституту покарання неповнолітніх у кримінальному праві України» (2016 р.), в якій проаналізовано праці видатних вітчизняних та зарубіжних учених, розроблені пропозиції, спрямовані на вдосконалення законодавства про кримінальну відповідальність і практику його застосування. З урахуванням класичної періодизації становлення й розвитку кримінального права систематизована періодизація історичного розвитку інституту покарання неповнолітніх. Не залишився поза увагою вченого такий вид кримінального покарання як штраф, що має бути позбавлений ознак конфіскації майна. Слід встановити розмір штрафу від шести до двадцяти щомісячних доходів неповнолітнього й передбачити можливість його заміни виховними заходами в разі несплати та відсутності підстав для розстрочки його виплати

[10, с. 353, 360]. З цією думкою ми також погоджуємось, оскільки наявність ознаки конфіскації майна у штрафі, який призначається неповнолітньому, може викликати в нього протест, обумовлений фактором несправедливості кримінально-правової системи.

Першим дисертаційним дослідженням з проблеми кримінальної відповідальності неповнолітніх після ухвалення Кримінального кодексу України стала кандидатська дисертація В. М. Бурдіна на тему «Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх в Україні» (2002 р.). Метою зазначеного дослідження стало комплексне вирішення питань кримінальної відповідальності неповнолітніх, вироблення пропозицій щодо вдосконалення норм чинного законодавства, Кримінального кодексу України, що стосується особливостей їх кримінальної відповідальності, з урахуванням національного досвіду, судової практики, досвіду інших держав, а також міжнародних стандартів у галузі охорони прав неповнолітніх. Учений окремо аналізує покарання, що можуть бути застосовані до неповнолітніх, їхню здатність забезпечувати ефективну ресоціалізацію неповнолітніх злочинців, доводить доцільність покарань, не пов'язаних з ізоляцією від суспільства. Звертає увагу на те, що можливість індивідуалізації покарання щодо неповнолітніх зведена законодавцем до мінімуму: це пов'язано тим, що серед злочинів, за які встановлена відповідальність, починаючи з 14 років, у переважній більшості санкцій єдине покарання, що може бути призначене неповнолітнім, передбачає позбавлення волі. Особливу увагу в цьому розділі автор приділяє розширенню системи покарань, як це вимагають міжнародні правові акти в галузі охорони прав неповнолітніх. Науковець пропонує їх нову систему й відповідні правила застосування. Покарання у виді штрафу пропонується призначати неповнолітньому, який має самостійне майно, достатнє для сплати штрафу, розмір якого встановлюється судом залежно від тяжкості вчиненого злочину та з урахуванням майнового стану неповнолітнього в межах від 15 до 500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [1, с. 14]. На нашу думку, Україна вже тривалий час потребує створення самостійного нормативно-правового акта, що регламентував би особливості кримінальної відповідальності та покарання. За умови створення нового

акта законодавець зміг би виробити власний підхід до видів покарання підлітків, які вчинили кримінальне правопорушення, та відійти від сформованого для дорослих правопорушників переліку.

Дисертаційне дослідження Т. О. Гончар на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук на тему «Неповнолітній як суб'єкт відповідальності за кримінальним правом України» (2005 р.) присвячене розробці обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення кримінального, кримінально-процесуального, кримінально-виконавчого права України. Використовуючи статистичні дані, вчена дає детальну характеристику кожному з видів покарань, що можуть застосовувати до неповнолітніх. У межах свого дисертаційного дослідження Т. О. Гончар, характеризуючи штраф як один із видів покарань, звертає увагу на вік неповнолітніх, з якого може застосовуватися таке покарання [2, с. 132]. З якого віку до неповнолітнього може бути застосоване покарання у вигляді штрафу, є доволі дискусійною проблемою, оскільки охоплює положення кількох галузей права, що обумовлено вимогою законодавця, яка полягає в наявності у підлітка власного майна та коштів для виплати штрафу.

У кандидатській дисертації О. С. Яцуна на тему «Особливості кримінального покарання неповнолітніх» (2009 р.) досліджено ключові проблеми призначення покарання неповнолітнім за кримінальним правом України (до цих проблем автор відніс такі: розвиток законодавства України в частині особливостей кримінального покарання неповнолітніх; зміст міжнародно-правових документів щодо покарання неповнолітніх, а також особливості кримінального покарання неповнолітніх; особливості наявної в Україні системи покарань, що застосовуються до неповнолітніх; специфіку врахування особи неповнолітнього при призначенні покарання та врахування обставин, які пом'якшують та обтяжують покарання неповнолітніх; особливості призначення неповнолітнім покарання за незакінчене кримінальне правопорушення та за кримінальні правопорушення, вчинені у співучасті; специфіку призначення неповнолітнім більш м'якого покарання, ніж передбачено законом, а також особливості призначення неповнолітнім покарання за сукупністю кримінальних правопорушень та за сукупністю вироків).

Слід зазначити, що дослідник уперше обґрунтував пропозицію на основі використання досвіду окремих держав Європи закріпити в Кримінальному кодексі України норму, яка надавала б можливість суду – з урахуванням обставин справи та особи винного – застосовувати передбачені кримінальним законодавством особливості покарання неповнолітніх і щодо молоді віком до 21 року. Доволі оригінальною є пропозиція автора при призначенні покарання неповнолітньому враховувати позитивну інформацію щодо особи (сумлінне ставлення до навчання та/або роботи, стосунки з батьками і друзями тощо), а серед негативних даних – лише ті, що прямо пов'язані із вчиненням злочину [15, с. 43]. Багато зарубіжних кримінальних законодавств розглядають 21-річних осіб як неповнолітніх і виробляють специфічний підхід до їх перевиховання. На нашу думку, це недоцільно, оскільки в такому віці особа є цілком сформованою та не потребує особливого, привілейованого ставлення.

Комплексній розробці заходів кримінально-правового характеру, удосконаленню призначення, виконання й відбування покарань та інших заходів кримінально-правового характеру, не пов'язаних з позбавленням неповнолітнього волі, присвячена кандидатська дисертація О. О. Северин «Застосування до неповнолітніх заходів кримінально-правового характеру, не пов'язаних з позбавленням волі» (2009 р.). Учена запропонувала ввести систему заходів кримінально-правового характеру (система охоплюватиме примусові заходи виховного характеру, де передбачатимуться нові та вже існуючі заходи: поміщення у фостерну сім'ю, медіація, пробація; заходи медичного характеру, види покарань, передбачені чинним Кримінальним кодексом України). Також дослідниця доходить таких висновків: 1) існуюча система видів покарань, які застосовують до неповнолітніх, визнаних винними у вчиненні злочину, є явно неефективною; 2) нині відсутні заходи, які за своєю характеристикою несли б значно меншу кару, ніж покарання. Северин О. О. запропонувала внести низку змін та доповнень до розділу XV Кримінального кодексу України [14, с. 13]. Ми погоджуємося з ученою, оскільки вважаємо, що позбавлення волі й подібні кримінально-правові заходи є

занадто репресивними та повинні застосовувати до підлітків лише в крайніх, виправданих, випадках.

У дисертації В. П. Козиревої «Кримінальні покарання майнового характеру за законодавством України» (2007 р.) проводиться ретроспективний аналіз, вказується на доцільність збільшення санкцій, серед яких мають бути передбачені покарання майнового характеру, розглядаються також проблемні питання призначення майнових покарань неповнолітнім. Стосовно штрафу як виду майнового покарання авторка розглядає низку питань: 1) ефективність штрафу в боротьбі зі злочинністю; 2) його позитивні й негативні сторони; 3) розміри та розрахунки, а також суворість штрафу та його місце в системі покарань [6, с. 106]. Ми не є прихильниками майнових видів покарань, особливо щодо неповнолітніх, оскільки вважаємо ці види покарань такими, що не відповідають вимогам, які ставляться до кримінально-правових заходів, і не мають необхідного й достатнього для перевиховання впливу на правопорушника.

Проблемам законодавчого визначення та судового застосування штрафу як виду покарання за кримінальним правом України присвячена кандидатська дисертація В. О. Попраса «Штраф як вид покарання за кримінальним правом України» (2007 р.). У зазначеній роботі досліджується питання призначення штрафу неповнолітнім. Учений запропонував нову редакцію ч. 2 ст. 99 КК України, а також такий напрямок удосконалення застосування штрафу як виду покарання – призначення штрафу неповнолітнім з урахуванням визначених у статтях Загальної частини Кримінального кодексу України його мінімального та максимального розмірів для цієї категорії осіб. Автор розкриває спеціальні правила застосування штрафу до неповнолітніх та дає мотиваційну позицію судам щодо встановлення законності доходу, сплати штрафу неповнолітнім. Звертає увагу на те, що як правило, за неповнолітніх штраф сплачують дорослі (батьки, піклувальники та ін.), тим самим порушується принцип невідворотності кримінальної відповідальності та покарання. Учений висловлює свої міркування стосовно того, що може вважатися самостійним доходом, власними коштами, погоджуючись при цьому з думкою інших науковців. Посилаючись на чинне законодавство,

автор зазначає, що розмір штрафу при його призначенні неповнолітньому встановлюється судом залежно від тяжкості вчиненого злочину та з урахуванням майнового стану неповнолітнього в межах до п'ятисот встановлених законодавством неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Отже, законодавець, визначивши максимальний розмір штрафу, який може бути призначений неповнолітнім, залишив відкритим питання про його мінімальний розмір [12, с. 175, 177, 180]. Оцінка майнового стану неповнолітнього та взагалі застосування до нього матеріальних видів покарання є недостатньо дослідженою проблемою, яка викликає низку питань і заперечень на практиці, що має наслідком зниження репресивного впливу та втрату виховного ефекту.

Особливостям призначення додаткових покарань неповнолітнім присвячено окремий розділ дисертаційного дослідження Н. В. Марченко «Додаткові покарання та особливості їх призначення» (2008 р.). У дослідженні висвітлюється питання призначення штрафу як додаткового покарання неповнолітнім. Авторка ставить питання про доцільність застосування штрафу до неповнолітніх, оскільки він має більш каральні ознаки, а не виховні. Також вбачається, що штраф як вид покарання для неповнолітніх навряд чи можна вважати достатньо ефективним покаранням, оскільки через інтелектуально-емоційну та соціальну незрілість особи розраховувати на адекватне сприйняття цього покарання навряд чи буде доречним, бо фіскальний характер цього покарання не дає можливості неповнолітньому повною мірою зрозуміти те зло, яке він заподіяв потерпілому. Дослідниця запропонувала підхід, відповідно до якого неповнолітнім не мають призначати штраф як додаткове покарання. За відсутності можливості негайного відшкодування збитків з наявних власних коштів вони повинні відпрацювати заподіяну шкоду потерпілій особі за спеціальною програмою, яка має бути запроваджена щодо неповнолітніх злочинців [8, с. 125]. Отже, вчена повною мірою висвітлила наш підхід до розуміння штрафу як карального, але не виховного заходу впливу на правопорушника.

Кандидатська дисертація Н. Я. Ковтун «Поняття, система та види додаткових покарань для неповнолітніх за Кримінальним

кодексом України» (2010 р.) є комплексним дослідженням особливостей функціонування системи додаткових покарань для неповнолітніх, окремих видів цих покарань, їх значення в реалізації цілей кримінальної відповідальності. У дисертації надано визначення поняття додаткових покарань для неповнолітніх, обґрунтовано висновок про невідповідність системи додаткових покарань для неповнолітніх її функціональному призначенню, запропоновано якісну нову модель системи додаткових покарань для неповнолітніх і правил їх призначення. Досліджуються особливості застосування штрафу як додаткового покарання до неповнолітніх правопорушників. Авторка вказує на те, що ефективність застосування штрафу до неповнолітніх є суттєво заниженою. Оскільки штраф сплачують батьки, а не сам неповнолітній, порушується принцип невідворотності кримінальної відповідальності та покарання. Щоб запобігти таким випадкам, дослідниця пропонує: 1) передбачити в КК України як обов'язок неповнолітнього, котрий сплатив штраф, прозвітувати про джерело отриманих коштів; 2) авторка дотримується позиції, щоб суд стосовно неповнолітніх у кожному випадку обговорював питання про можливість застосування розстрочки сплати штрафу. Висловлює думку про доцільність застосування розстрочки сплати штрафу для неповнолітніх навіть у тих випадках, коли він може сплатити штраф одразу, оскільки такий спосіб фактично перетворює звичайне покарання у виді штрафу на своєрідний вид пробації, адже неповнолітній протягом усього строку перебуватиме у стані судимості. Вказує на необхідність максимально використовувати потенційні властивості цього покарання при конструюванні санкцій, які передбачають відповідальність за корисливі злочини [5, с. 11]. Штраф як вид покарання саме за корисливі кримінальні правопорушення є доцільним, оскільки в цьому випадку останнє є максимально співмірним вчиненому діянню.

Дослідженню майнових покарань у кримінальному праві України присвячена дисертація О. С. Пироженка «Покарання, що обмежують майнові права засуджених, за кримінальним правом України» (2011 р.). У дисертації проаналізовано види кримінальних покарань, які можуть обмежувати майнові права засуджених. Автор послідовно досліджує сутність штрафу,

ефективність його застосування, недоліки правового регулювання. Наголошує на необхідності уточнення такої обставини, як майновий стан винного, що обов'язково мають враховувати суди при обранні покарання у виді штрафу й визначенні розміру та строків його сплати. Науковець зазначає потребу встановлення штрафу як додаткового покарання у санкціях статей, якими передбачена відповідальність за вчинення умисних злочинів середньої тяжкості, а також тяжких та особливо тяжких поряд з основним покаранням у виді арешту, обмеження чи позбавлення волі. Вказує на можливість заміни штрафом такого додаткового покарання, як конфіскація майна. Проводить аналіз практики застосування штрафу через призму дотримання судами принципів і загальних засад призначення покарання. Учений висловлює думку, що досягнення мети штрафу як кримінального покарання можливе лише у випадку, коли призначене покарання буде виконано, тобто штраф сплачено повністю. Основною передумовою виконання штрафу є матеріальне становище засудженого, яке реально дозволяє йому сплатити всю суму штрафу. Незважаючи на загальний характер роботи, дослідник не проаналізував питання застосування до неповнолітніх покарань, що обмежують їх майнові права [11, с. 8]. На практиці доволі частими є випадки, коли неповнолітній не сплачує штраф або сплачує неповною мірою. Такий стан справ призводить до дестабілізації кримінально-правової політики України.

У дисертації А. Ю. Коновалової «Види покарань для неповнолітніх за кримінальним правом України» (2012 р.) ретельно і всебічно проаналізовано види покарань для неповнолітніх, передбачених Загальною частиною Кримінального кодексу України. Дослідниця розкрила загальні і спеціальні ознаки, властиві певному покаранню. До ознак віднесено: коло правообмежень, ступінь суворості, спосіб призначення, заміна покарання, коло осіб, яким призначається (не призначається) покарання, розмір покарання. Також учена дослідила систему покарань для неповнолітніх, проаналізувала особливості штрафу як виду покарання неповнолітніх осіб. Проаналізувавши статистику, авторка вказує на причини відмінності призначення штрафу як основного, так і додаткового покарання, які полягають у недостатній кількості

санкцій, що закріплюють штраф як додаткове покарання. Учена пропонує зміни до ч. 1 ст. 99 КК України, які передбачатимуть можливість призначення штрафу лише тим неповнолітнім, що мають самостійний дохід або власні грошові кошти [7, с. 9].

Висновки. Таким чином, віддаючи належне роботам зазначених та інших учених, ми вимушені констатувати, що рівень наукового дослідження штрафу є недостатнім. До того ж варто зазначити, що в більшості дисертаційних досліджень акцент робиться на системі покарань, а аналіз окремих видів залишається поза увагою. На сьогодні поза увагою вчених залишились такі питання: встановлення максимально достатнього розміру штрафу, який може бути застосований до неповнолітнього правопорушника; акцентуація уваги на доцільності застосування альтернативних штрафів видів покарань для підлітків, які вчинили суспільно небезпечні діяння; формулювання об'єктивної дефініції штрафу як виду покарання для неповнолітнього; доцільність застосування до підлітків майнових видів покарань; відповідність вітчизняної системи ювенальних майнових покарань міжнародним правовим стандартам тощо. Однак ми не маємо на меті заперечення сталих істин, а лише хочемо доповнити наявні наукові розробки та внести свої пропозиції щодо вдосконалення ефективності штрафу як виду покарання неповнолітніх, який посідає своє місце в системі покарань [9, с. 46].

Список використаних джерел

1. Бурдін В. М. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2002. 21 с.
2. Гончар Т. О. Неповнолітній як суб'єкт відповідальності за кримінальним правом України: дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2005. 211 с.
3. Денисова Т. А. Кримінальне покарання та реалізація його функцій: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Запоріжжя, 2010. 38 с.
4. Денисов С. Ф. Злочинність кримінально активної частини молоді та її запобігання в Україні: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Запоріжжя, 2011. 36 с.
5. Ковтун Н. Я. Поняття, система та види додаткових покарань для неповнолітніх за Кримінальним кодексом України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2010. 18 с.
6. Козирева В. П. Кримінальні покарання майнового характеру за законодавством України: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2007. 211 с.

7. Коновалова А. Ю. Види покарань для неповнолітніх за кримінальним правом України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2012. 20 с.
8. Марченко Н. В. Додаткові покарання та особливості їх призначення: дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2008. 257 с.
9. Мицька О. І. Штраф як вид кримінального покарання неповнолітніх у кримінальному праві України: дис. ... канд. юрид. наук. Кривий Ріг, 2020. 240 с.
10. Назимко Є. С. Теоретико-прикладні засади становлення та розвитку інституту покарання неповнолітніх у кримінальному праві України: дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2016. 565 с.
11. Пироженко О. С. Покарання, що обмежують майнові права засуджених, за кримінальним правом України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2011. 20 с.
12. Попрас В. О. Штраф як вид покарання за кримінальним правом України: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2007. 224 с.
13. Рябчинська О. П. Теоретико-правові засади функціонування системи покарань в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук. Запоріжжя, 2013. 486 с.
14. Северин О. О. Застосування до неповнолітніх заходів кримінально-правового характеру, не пов'язаних з позбавленням волі: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2009. 20 с.
15. Яцун О. С. Особливості кримінального покарання неповнолітніх: дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2009. 246 с.

STATE OF RESEARCH THE SCIENTIFIC DEVELOPMENT OF PROBLEMS OF A FINE AS A TYPE OF MINORS' PUNISHMENT

Mytska O.,

Ph.D. in Law, Head of the Department of Legal and Special Training
Territorially Separate Branch Territorially separated branch "Kamianka
branch of the Academy of the State Penitentiary Service",

Kamianske, Ukraine

ORCID: 0000-0003-4621-8809

The article is dedicated to the analysis of the state of research the scientific development of problems of a fine as a type of minors' punishment. The author draws attention to the fact that the level of scientific research of a fine seems to be insufficient. It is pointed out that modern Ukraine needs to create and improve criminal law institutions that would be able to solve modern problems, one of which is to review the peculiarities of criminal responsibility and punishment of juvenile offenders. The topical issue is juvenile delinquency, which is a burden both for families, the competent authorities that control these issues, victims of this type of crime, and for society as a whole. At present, the criminal legislation introduced by

the Criminal Code of 2001 has a special section, which, unfortunately, does not reflect today's realities, and therefore is not able to prevent the growth of juvenile delinquency fully due to a number of problems. One of such problems is using of certain types of punishment, including fines. In the theory of criminal law, the issue of fine applied to minors is one that needs to be studied thoroughly. In most scientific papers of different scholars, the emphasis is on the system of punishment. At the same time the analysis of individual species is ignored. To date, the following issues remained unsolved: the establishment of the most adequate amount of a fine that can be applied to a juvenile offender will remain open; emphasis on the expediency of applying alternative fines to adolescents who have committed socially dangerous acts; formulation of an objective definition of a fine as a type of punishment for a minor; expediency of application of property types of punishments to teenagers; compliance of the domestic system of property penalties with international legal standards, etc. It is indicated that a fine is a minimally repressive measure of punishment against both adults and juvenile offenders that allows to differentiate the criminal law impact depending on the severity of the act committed.

Key words: *own income, minor, punishment, fine, criminal legislation, criminal responsibility, criminal offense, property punishment, forfeiture of pay, compensation for damages.*

References

1. Burdin, V. M. (2002), *Peculiarities of minors' criminal responsibility*: abstract from Ph.D. in Law thesis, Kyiv.
2. Honchar, T. O. (2005), *A minor as a subject of liability under the criminal law of Ukraine*: Ph.D. in Law thesis, Odesa.
3. Denysova, T. A. (2010), *Criminal punishment and realization of its functions*: abstract from Doctor of Sciences (Law) thesis, Zaporizhzhia.
4. Denysov, S. F. (2011), *Crime of criminally active youth and its prevention in Ukraine*: abstract from Doctor of Sciences (Law) thesis, Zaporizhzhia.
5. Kovtun, N. Ya. (2010), *The concept, system and types of additional punishments for minors under the Criminal Code of Ukraine*: abstract from Ph.D. in Law thesis, Lviv.
6. Kozyrieva, V. P. (2007), *Criminal penalties of a property nature under the legislation of Ukraine*: Ph.D. in Law thesis, Kyiv.
7. Konovalova, A. Yu. (2012), *Types of punishments for minors under the criminal law of Ukraine*: abstract from Ph.D. in Law thesis, Kharkiv.
8. Marchenko, N. V. (2008), *Additional punishments and peculiarities of their appointment*: Ph.D. in Law thesis, Zaporizhzhia.
9. Mytska, O. I. (2020), *Fine as a type of criminal punishment for minors in the criminal law of Ukraine*: Ph.D. in Law thesis, Kryvyi Rih.

10. Nazymko, Ye. S. (2016), *Theoretical and applied principles of forming and developing the institution of juveniles' punishment in Ukraine's criminal law*: Doctor of Sciences (Law) thesis. Kharkiv.
11. Pyrozhenko, O. S. (2011), *Punishments restricting convicts' property rights under the criminal law of Ukraine*: abstract from Ph.D. in Law thesis, Kharkiv.
12. Popas, V. O. (2007), *Fine as a type of punishment under the criminal law of Ukraine*: Ph.D. in Law thesis, Kharkiv.
13. Riabchynska, O. P. (2013), *Theoretical and legal principles of the system of punishments functioning*: Doctor of Sciences (Law) thesis, Zaporizhzhia.
14. Severyn, O. O. (2009), *Application of criminal law measures not related to imprisonment to minors*: abstract from Ph.D. in Law thesis, Zaporizhzhia.
15. Yatsun, O. S. (2009), *Pequiliarities of minors' criminal punishment*: Ph.D. in Law thesis, Lviv.